

NÉMETH ORSOLYA

Egy űrhajós naplója

Művészet

Lapszámunk Művészet rovatában, rendhagyó módon, egy állambizsga dolgozat rövidített és szerkesztett változatát és a hozzá készült illusztrációkat közöljük. Németh Orsolya a Partiumi Keresztény Egyetem művészeti karán végzett, tudományos szakirányítója Ujvárossy-Kerekes László DLA professzor volt.

Záróvizsga dolgozatomban egy fiktív űrhajós naplóját készítettem el. Ez a téma lehetőséget ad, hogy szabadon illusztráljak, és önmagam lehessek. A napló műfaját választottam könyvem megírásához. A napló telis-tele van állatokkal, és az űrben, valamint egy idegen bolygón játszódik. Születésem óta fontos számomra az állatok megismerése és lerajzolása, emellett a csillagászat is kedvelt elfoglaltságom. A személyes indíttatásaim alapján azt tűztem ki célul, hogy egy egyéni kiadványt hozzak létre, amely bemutatja az általam megalkotott különleges lényeket és otthont teremt nekik.

Az általam tervezett könyvben egy űrhajós története bontakozik ki. A részletes történetmesélés helyett a hangsúly az űrhajós által felfedezett lényekre kerül. A történet egy véletlen és csodás elemmel indít. A főszereplő az űrben mintákat gyűjt, de egyszer csak valami elnyeli és egy másik bolygóra viszi. Ez a bolygó egy ismeretlen hely az űrhajós számára, ezért úgy dönt, hogy felfedezi azt, ha már egyébként is a bolygón rekedt, távol Naprendszerünktől. Útnak indul, és a naplóba leírja és lerajzolja, hogy milyen lényekkel találkozott, ezáltal pedig mi is megismerkedhetünk a bolygóval és annak lakóival. Az űrhajós három régió átkelve 38 lényt ismert meg.

Projekttem során egy egyedi és kísérleti kiadványt hozok létre, amely a kortárs művészeti tendenciákra reflektál. Könyvemben a vázlatfüzeteim vizuális világát idézem meg. Emellett a munkafolyamatban alkalmazott alkotási móddal, az automatív rajzolással művészettörténeti vonatkozása-

NÉMETH ORSOLYA (1998, Zabola) a Partiumi Keresztény Egyetem tervezőgrafika szakán végzett 2020-ban. Eddig az egyetemi tárlatokon vett részt, így a többi között Szentendrén az Art Capital 2018-as rendezvényén.

sokat is kap a munkám, mivel ezzel a rajzolási móddal a szürrealista művészek alkotási folyamatát alkalmazom.

A projekttem témája elsősorban gyerekeknek szól. Azt az üzenetet igyekszem átadni nekik, hogy legyenek felfedezők, és ha körülöttünk a világ unalmasnak látszik, akkor bátran használjuk a fantáziánkat.

A gyermekkönyv-illusztráció

Az ember kisgyermekkorában a képeskönyveken és mesekönyveken keresztül részesül először művészeti élményben. A legelső találkozások során fontos képességfejlesztő tevékenység, hogy a kisgyermek felismerje és megértse a formákat. A gyermek növekedésével az illusztrá-

ció szerepe is változik. Ekkor az illusztráció kifejezőképesége kerül előtérbe, mert ezáltal az ezt nézegető fiataloknak fejlődik a fantáziájuk, esztétikai érzékük. Az illusztráció emellett oktatói funkciót is betölt.

Révész Emese szerint a jó illusztráció „nem feltétlenül szép, annál inkább izgalmas, folyton új felfedezésekre csábító, lehet fésületlen kissé, lehet groteszk vagy szürreális, hívhat csendes belső utazásra vagy kiválthat harsány hahotát”. A jó

jelenkori kis olvasókat nem mindig egyszerű a könyv által elvarázsolni. Emellett fontos, hogy a kép és a szöveg egységet alkosson, a digitális felületek szerkesztési eljárásaihoz hasonlóan, ahol a digitális bennszülött gyerek kénye-kedve szerint válthat a képről a szövegre és a szövegről a képre. Napjainkban több

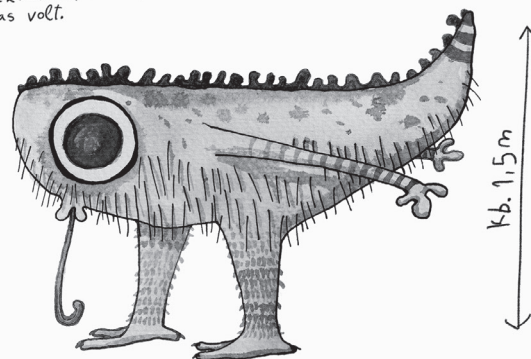
Taplóny

- Ez a lény szeret a többiekkel kötekedni.
- A bábushoz hasonlóan ő is ~~elég~~ eléggé védi területét.
- De ő nem csak a fajtársait támadja, hanem mindenki mását is. A kifejlett egyedek kiválasztanak maguknak egy szigetet és azt védik meg.
- A petéiket a sziget körüli árnyékos részekre rakják.
- Magasságuk: 2,5 méter.

Szúrtymók

- Nagyon hosszú és kék nyelve van, ezzel szívja fel az izzapot.
- Hosszú karjai az egyensúly megteremtésében segítenek kicsit.
- Emellett csak a kis szigetekre való felmászásban vannak a segítségére.
- Taplálkozás közben szürcsögő hangot hallat, mintha egy szívószállal próbálna kiszívni azt a pár csepp kakaót a csészéből.
- Eddig csak egy egyeddel találkoztam, aki 1,5 méter magas volt.

illusztráció tükröt tart a jelenünk képiségének, hozzáértően van megalkotva, friss, és egy önálló vizuális világot jelenít meg. A jó illusztráció egyedülálló. Emellett hinnie kell önmagában, a szöveggel dinamikus viszonyban kell állnia, és ha szükséges, akár egymagában is helyt kell állnia.

A mai gyerekek számára nagyon fontos, hogy a képi és lírai fogalmazás a jelenről és nekik szóljon, mert a

illusztrátor és író, illetve azok is, akik mindkét tevékenységet egy személyben művelik, ilyen módon írják, rajzolják könyveiket. A kép és szöveg szinergiájának mesterei ők, olyan sikeres és példaértékű alkotók, mint Dániel András és Hanga Réka.

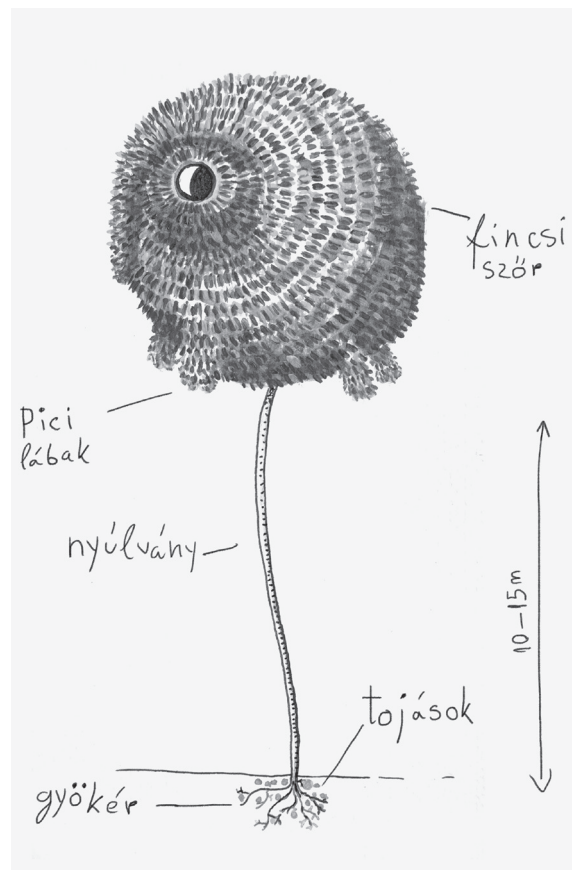
Alapvetően fontos, hogy a gyermekkönyv-illusztrációk a leghozzáértőbben megformált, friss, önálló vizuális világként jelenjenek meg. Az így kialakított vizuális világnak karakteres és újszerű módon kell reflektálnia jelenkorunk képiségére, mert a jelenkori ifjúság már képekben olvas.

Én és az illusztráció

„Illusztráció = műfordítás”. Egyszerre igaz és hamis is ez a definíció. Aki már próbálta, bizonyára egyetért a rajzoló Beardsley szavaival: „édes belefelejtkezés”, de a költő Kosztolányi meghatározásával is: „gúzsba kötve táncolni”. „Az illusztrátor nem egy másik nyelven, hanem egy másik műfajban teremti újjá a művet.” Orosz István szavai számomra igen egyszerűen és jól összefoglalták, hogy mit is jelent egy alkotónak az illusztrálás. Ezt gyakran éreztem és érzem rajzolás közben. Elsősorban az „édes belefelejtkezés” folyamatát és állapotát éltem meg az alkotói folyamat során. Ez egyfajta meditatív állapotot is jelent számomra, olyan, mintha egy másik létállapotba kerülnék és ezzel elhagynám a világot azáltal, hogy egy másikat teremtek magam elé. Az illusztráció folyamatának ilyen megélése átjárja a létrehozott képi világot, és a befogadói élmény fontos részévé is válik.

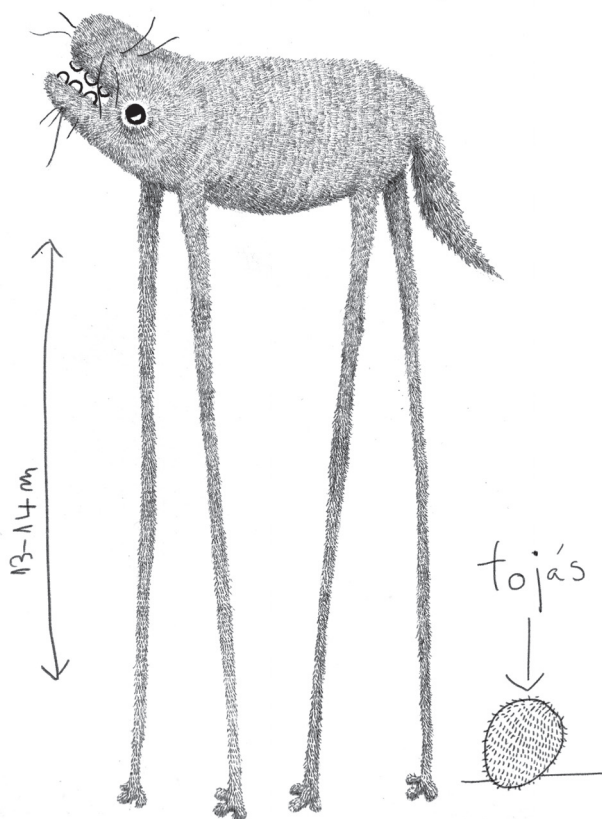
Kilencedikesként kezdtem el vázlatfüzetekbe rajzolni. Ezek a füzetek voltak a színterei az összes érzelmi kicsapongásomnak. Bennük találtam meg a nyugalmat. Ezek a füzetek szöveg nélküli naplók is voltak számomra. Tizenegyedikes korom vége felé mutattam meg először a rajztanárnőmnek a füzeteimet, akkor már a negyedik vagy ötödik kötetet. Ő azt mondta, sok a grafikus vonás a rajzaimban és „mehetnék” az illusztráció „felé”. Ezt a megjegyzést akkor elengedtem a fülem mellett. Abban az időben festő akartam lenni, ezért egyáltalán nem érdekelt az illusztrációk. A jelenből erre visszagondolva humoros számomra, bár a színekért és a kifejező ecsetvonásokért a mai napig rajongok. Az illusztrációban azonban számos technikát alkalmazhatok, így a festészet is az illusztratori palettám része marad.

Egyetemi éveim alatt az illusztráció igénye és képessége egyre csak erősödött bennem. Amikor megkaptuk az első

illusztrációs feladatunkat, nagyon örültem neki, mert nemcsak illusztrálni kellett, hanem egy mesét is kaptunk, amely egy kis mezei egérről szólt. Már a mese olvasása is elragadott, ezért különös örömet szerzett számomra a történet mellé néhány illusztráció elkészítése.

A záróvizsgára készült munkám is ennek a vázlatfüzet-sorozatnak egy különkiadása lesz. Műfaji szempontból egyedi és kísérleti kiadvány is, mert kortárs kontextusba kerül azáltal, hogy az illusztrációk születnek meg először, és a szövegeket a képek határozzák meg.

Szörnyek és képzeletbeli lények

Azért, hogy szembenézzen félelmeivel, az ember ősidők óta szörnyeket fest, hogy megidézhesse és legyőzhesse őket. A folyamat egyik alapvető célja a félelem élményének feldolgozása és megszüntetése. A szörnyek az emberi elme lakói, akik az ember által ismert és elképzelt formák és állatok keveredéséből öltenek formát.

A népmesék jellemző és toposzosan ismételt szörnye a sárkány. A népmesékben a sárkány megjelenése, szerepe és kinézete mind jelentőséggel bír. A magyar néphit, más európai népek hiedelmeivel ellentétben, nem túl gazdag idegenszerű lényekben. Ezek a lények általában félelmetesek, valószínűleg a keresztény hit felvételének és tanításainak hatására. Bár az ízes nyelvi leírás megjelenítette a szörnyeket, illusztrációkban még kevésbé szerepeltek, és mindig keve-

Hübrünty, 2020,
tusrajz

redtek bennük az emberi tulajdonságok és formák.

A mai gyermekek számára az új kutatása és megismerése fontos érdeklődési terület, ami a látókörüket, tudásanyagukat bővíti. Az érdeklődésük egyik motivációja a kíváncsiság az ismeretlen, felfedezetlen világok iránt. Az általam alkotott gyermekkönyv ezzel az érdeklődéssel játszik, és viszi a megismerést a fantázia világába.

A gyerekirodalomban a szörnyek bemutatása segít kezelni a gyerekek félelmeit és szorongásait, és ezek legyőzésével a feszültségek is oldódnak. Erre a témaválasztásra remek példa Adamik Zsolt *Bibedombi szörnyhatározója*, amelyet Hanga Réka töltött meg kedves és nem kedves szörnyeivel.

A szörnyek napjainkban már nem is szörnyűek. Néhányuk közt persze van még néha rossz szándékú, akivel „szembe kell néznie” egy kalandornak. De sokan közülük már jó útra tértek, és társainkká váltak kalandjaink során.

A szürrealizmusban létrejövő alkotói folyamatok

A szürrealizmus a 20. század eleji pszichológiai irányzatok nyomán jött létre. Sigmund Freud pszichoanalízise, a tudatalatti kutatása alapvetően befolyásolta, vagy akár kiváltotta ezt a művészeti irányzatot. A pszichoanalízis elmélete és gyakorlata alapoz-

ta meg a szürrealista festők és írók alkotáshoz való viszonyulását és világlátását. Emellett és ezzel kapcsolatban André Breton alkotta meg a *szürrealizmus első kiáltványát*. Ebben dolgozta ki a szürrealista gondolkodás alapját. Jelen-tős alkotói ennek az irányzatnak: Salvador Dalí, René Magritte, Yves Tanguy, Joan Miró.

Ezek az alkotók a tudatalattijukból előhívott, megálmodott víziók és élmények alapján hoztak létre alkotásokat. Ezeken keresztül menekültek a 20. század eleji politikai-gazdasági válságból, tiltakoztak a világ embertelensége ellen, elvonul-tak a fantázia, az emlékek és álmok világába.

A szürrealista festők a valóságot a számukra megjelenő for-mában ábrázolják. Ez a világ az alkotás szemléltői számára más módon érthetetlen. Az alkotó által megidézett „valóság-ban” a korlátok és szabályok, amelyek a mi világunkat meg-kötik, fellazulnak.

A szürrealizmus alkotói dolgozták ki a tudatos és a nem tudatos alkotási folyamat fogalmát. A tudatos alkotási módokat mindnyájan ismerjük. Ilyenkor az alkotó a fiziká-lisan látott reális és a nem reális elemeket tudatosan meg-tervezi. A nem reális elemek megalkotása során is a reális világ elemeiből merít, és ezeket használja fel a kompozíció elemeiként. A nem tudatos alkotási folyamat során a művész az álmaiból és a tudattalanból származó vízióit hozza felszínre és képezi le a vásznon. Így az alkotásokban megjelennek a valóságban rejlő ellentmondások, a láthatat-lan és kimondhatatlan dolgok. Ami nem látható, azt megje-lenítik előttünk, ami nem hallható, az hallható lesz: „a tudattalan a tudat koherens összefüggéseinek hiányaiban nyilvánul meg: illogikus gondolati ugrásokban, felejtések-ben, a fantázia fantasztikus képződményeiben és manifeszt álomtartalmakban, fóbiákban és egyéb neurotikus szimptó-mákban”.

A tudattalan kivetüléseit a képzőművészetben már jóval a szürrealizmus előtt vásznaikra festették különböző alkotó-művészek. De ekkor még nem így nevezték meg és értel-mezték ezt a folyamatot, és ezekkel az alkotásokkal sokszor megrémítették a kor embereit. Ezen korok alkotóművészei vizuális metaforákat és víziós elemeket alkalmaztak alko-

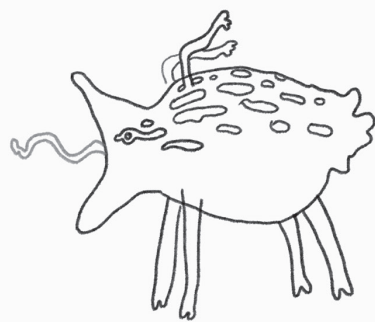
Idő- és térugró

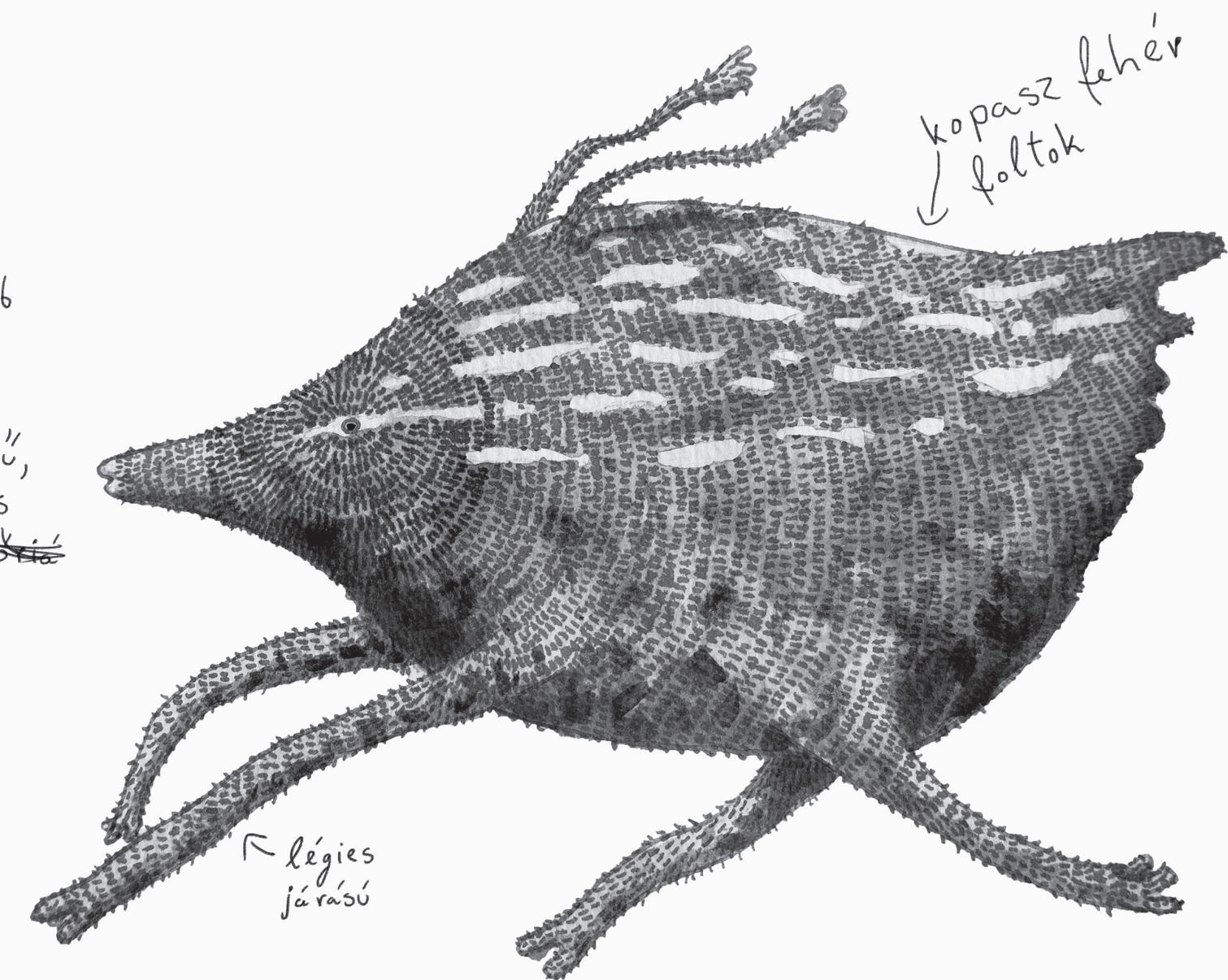
-Az űrben is képes közlekedni. Ő hozott erre a bolygóra.

- Féreglyukakkal táplálkozik.

- Nagy természetű, legalább 10 méter magas és 10 méter hosszú.

- Hosszú lábú, kék bőrű, szőrös, hangyászorrú és csápos, leginkább egy ~~óriás~~ óriás hangyász-vízibolhára hasonlít.

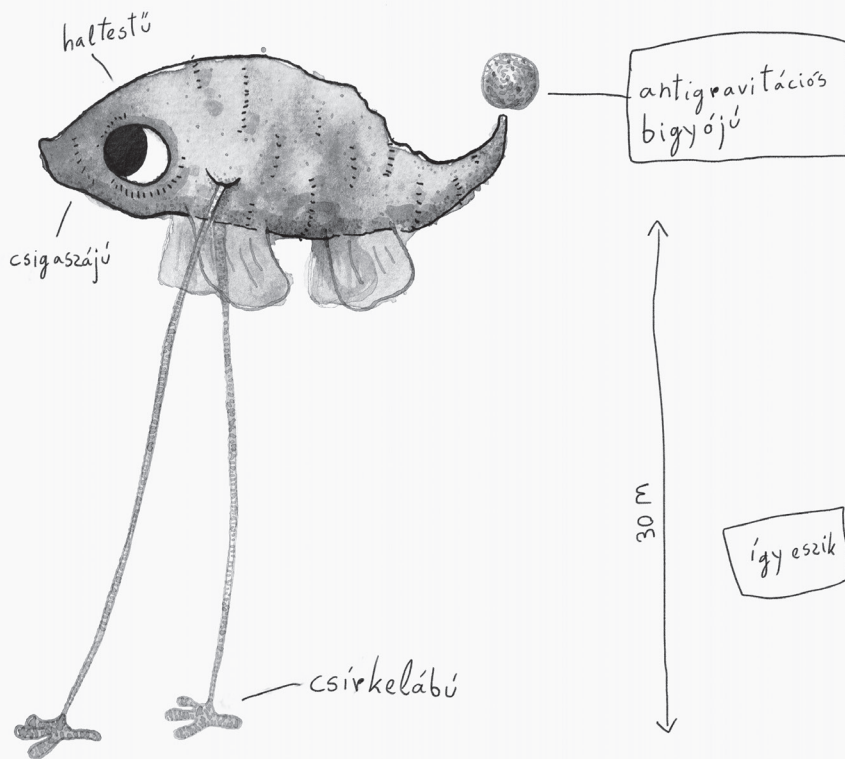
tásaikban. Ilyen alkotók voltak Hieronymus Bosch, William Blake és Goya. Ezek az emberek korukat meghaladva készítettek szürreális álmokképekben gazdag alkotásokat. Az általuk megalkotott képeken látható elemek mind-mind a pszichológiából ismert tudattalan tartalmaira utalnak.

Történet

A történet elején űrhajósunk épp a naprendszerünkben gyűjtögette a kőzet- és gázmintákat, de valami váratlanul elragadta őt űrhajóstul. Szegény főszereplőnk kétségbeesett, mert el sem tudta képzelni, mi is történhetett vele. Csak a sötétség vette körül. Mivel nem tudott mit tenni a helyzete ellen, elkezdett naplót írni, és epret majszolni. Ez az utazás eddig kissé a Jónás könyvére emlékeztetheti az olvasót, de ez a történet nem a cethal gyomrában való ücsörgésről és elmélkedésről szól. Az űrhajónk megmoz-

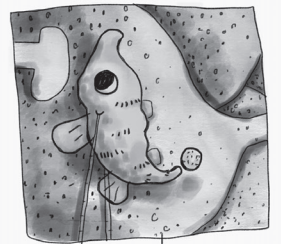
dult, és földet ért. Nem sokkal később főszereplőnk rájött, hogy egy bolygóra került, ahol már nincs egyedül, sőt, arra is rá kellett jönnie, hogy ez a bolygó egy élőlény, amely sok-sok más lénynek ad otthont és táplálékot.

Űrhajósunk úgy döntött, meg kell ismernie ezt a világot és annak lakóit, ezért utazgatásba kezdett, és folytatta a naplót. Ebben nemcsak leírta a látott és megtapasztalt élményeit, hanem rajzokat is készített a lényekről és a környezetről. Egy különleges napló-bestiáriumot hozott létre, majd munkájának eredményét az olvasó kezébe adja.

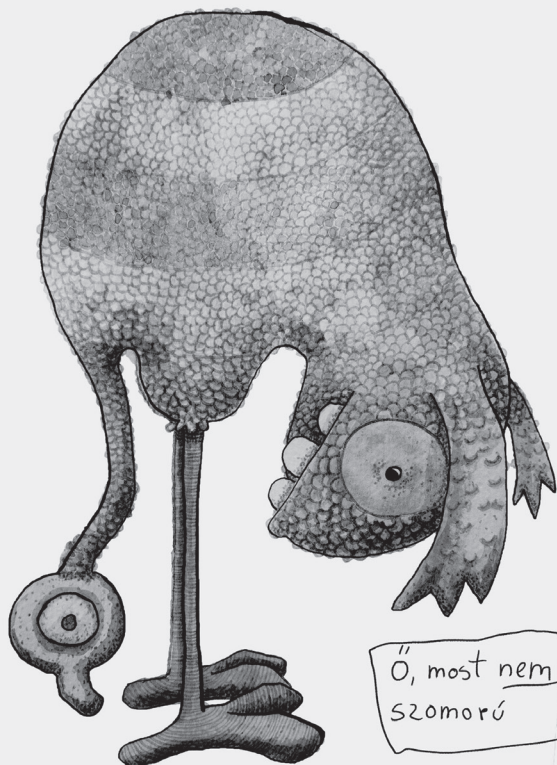

Csirkelábú-pitymók

- Láblejei a tyúkéra hasonlítanak, de annál jóval nagyobbak, teste a haléra hasonlít.
- Az uszonszerű végtagjai segítségével egyensúlyoz a szélben. A farka felett lebegő dolog szerepe ismeretlen.
- A kublatty bört tisztogatva táplálkozik. ~~Ami~~
- Magassága a 30 méterft is elérheti.

Kublatty pikkely

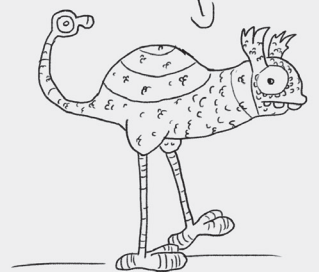

Klatypusz

- Nevét a hangjáról kapta, mert mély klattyogó hangot hallat ("klatyih").
- A farka végén elhelyezkedő gumóról azt hiszi, hogy az egy másik élőlény, ~~de~~ amit a legjobb barátjának tart. Ezért sohasem éri ~~meg~~ azt, hogy magányos lenne.
- Testét ~~színes~~ színes sávokban pikkelyek borítják, fején kétoldalt két nagy előrelógó hosszú ~~fülre~~ fülre hasonló puha kinövések vannak. Bőre kék és rózsaszín, farka hosszú. A lábai szintén rózsaszínűek, és dinó-kanári lábra hasonlítanak.
- Magassága körülbelül 2 méter.

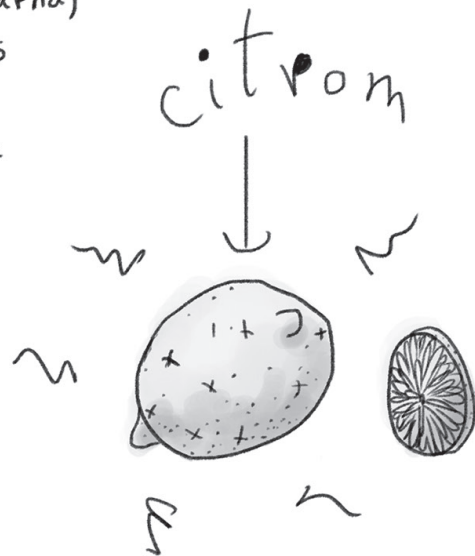
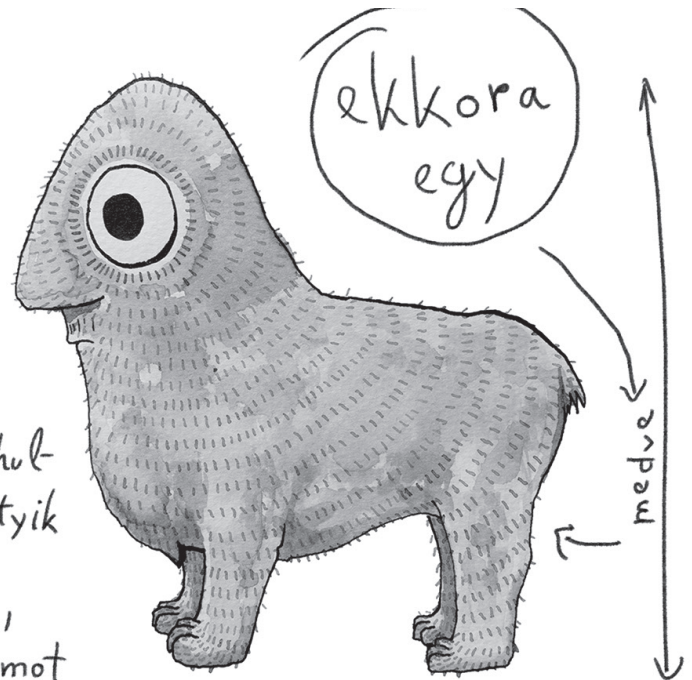
Ilyenkor morcos

Ő, most nem szomorú

Hűsbéglip

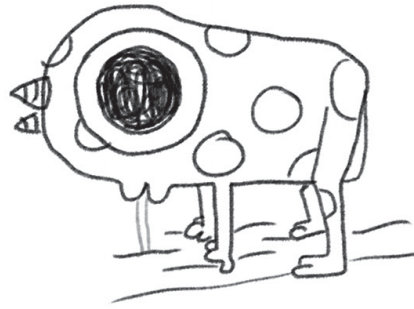
- Ha a méretüket nézzük, nem igazán illenek erre a vidékre. De nekik nagyon fontos a szerepük ebben az ökoszisztémában.* Ők a takarítók, megeszik az elhullott szőrt, amelyet a Gnotttyik és a többi lény elhullat.
- Az ábrázatuk kissé olyan, mintha egész álló nap citromot nyalogatnának.
- Mozgásuk egy rövid lábú kutyáéhoz hasonlít.
- Szőrzete gyér, színe vörösesbarna, bőre finom puha és halvány, színes foltok borítják.
- Méretük körülbelül egy kifejlett medvével egyenlő.

* ökoszisztéma = környezet + az összes lény ami ott él

Sutylok

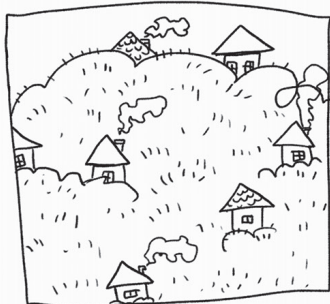
- Bár ezen a bolygón minden szokatlan, de ez a lény még ezek közül is képes kitűnni egy kicsit.
- Hatalmasak a szemei a testéhez képest, lényegében a felsőteste felét a grandiózus szemek teszik ki. Végtagjai szörvetelemek, a testét barna szőr fedi. Bőrén kék karikák vannak, fején két kis szarv. Nyelve hosszú és csőszzerű. Ezzel képes a föld alól kiszívni a szükséges tápanyagokat. ~~Magass~~
- Magassága: 3 méter.

NAGY
HATALMAS
A SZEME

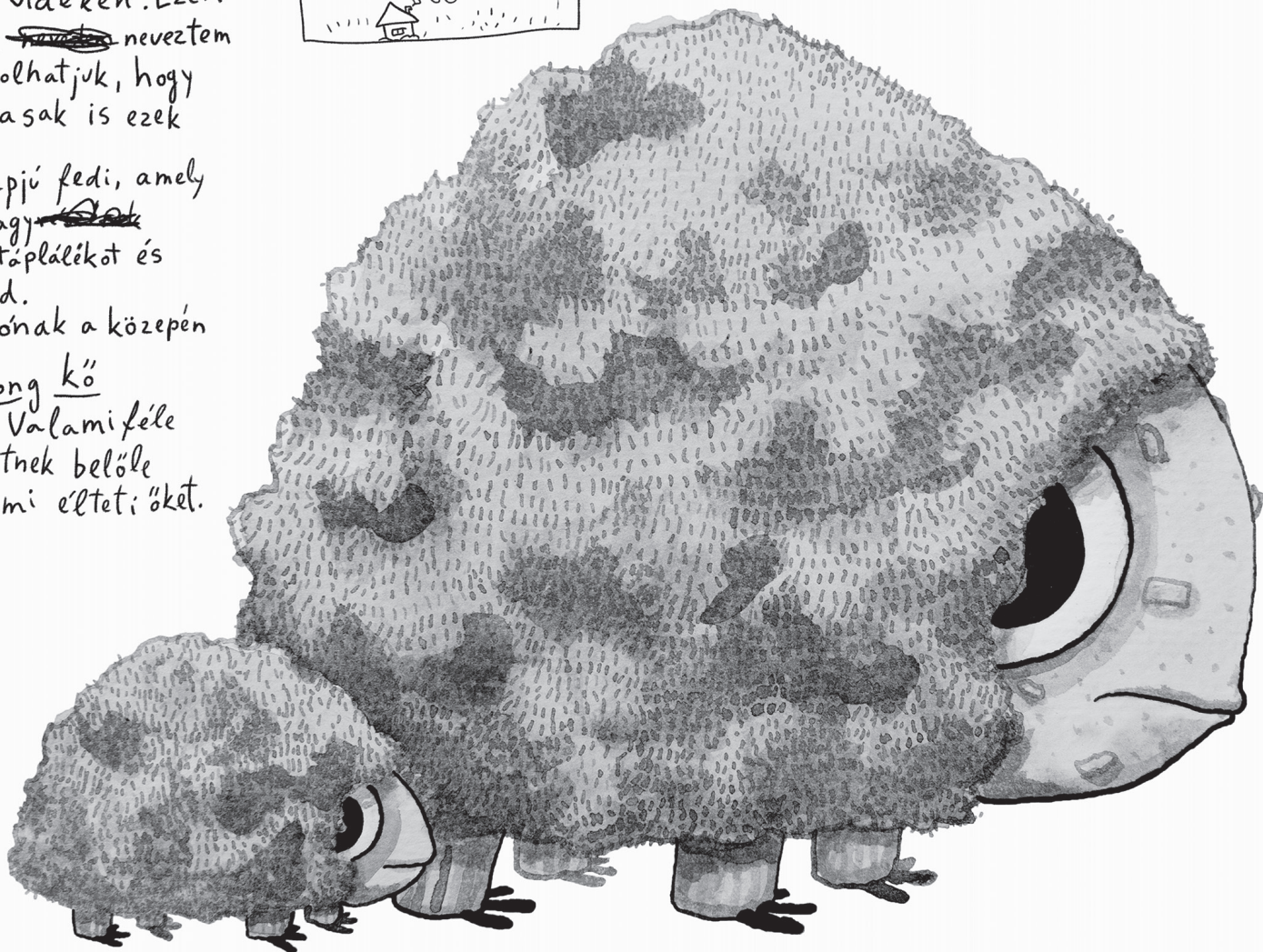

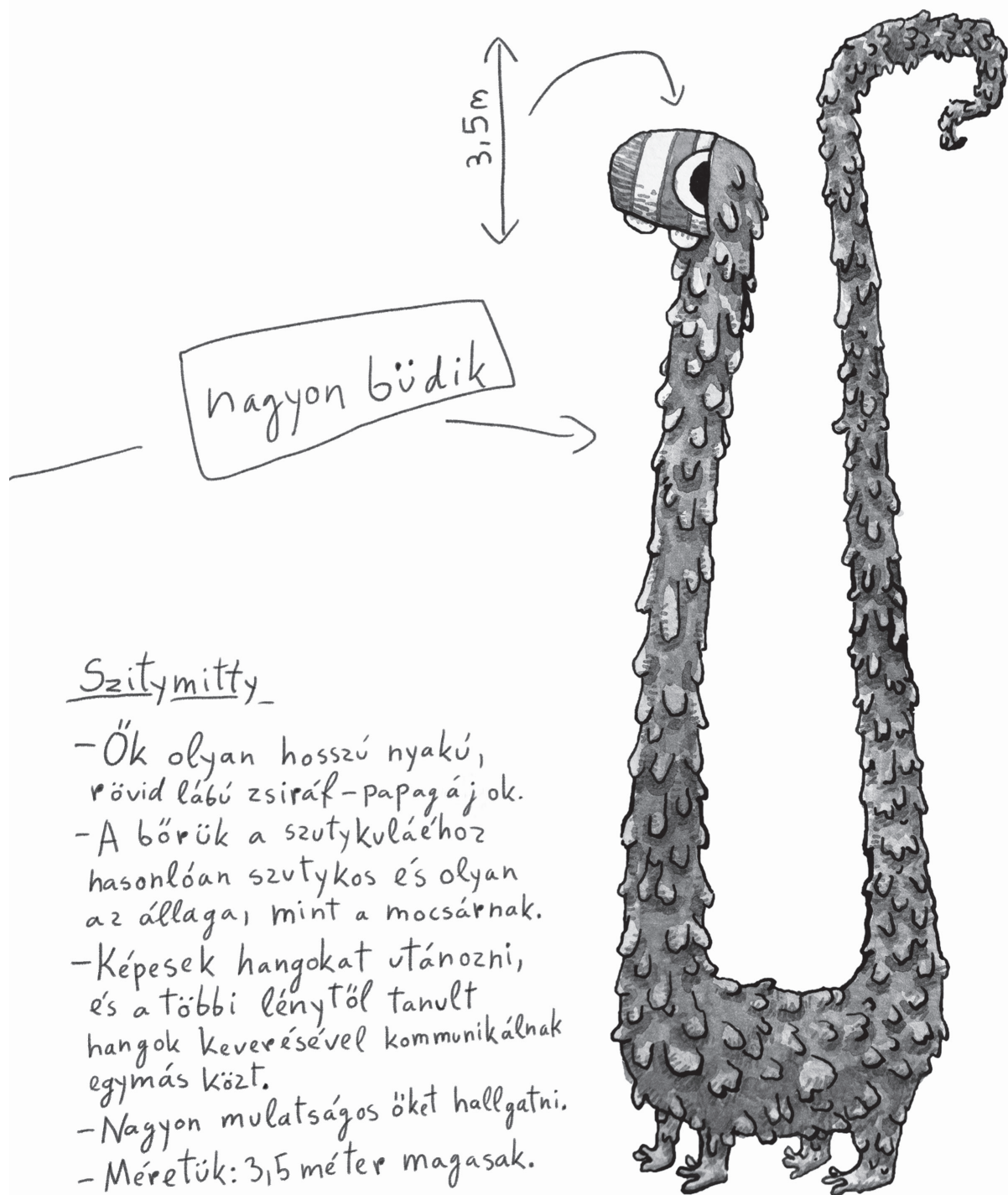
hegyek földje
ny nélkül csak
enne. Mert ők
a vidé'ken. Ezért
nek ~~neveztem~~ neveztem
ndolhatjuk, hogy
lmasak is ezek

gyapjú fedí, amely
nagy ~~szok~~
t, táplálékot és
ad.
égiónak a közepén

Gong kő
t. Valami féle
hetnek belőle
ami elteti őket.

Szitymitty

- Ők olyan hosszú nyakú, rövid lábú zsiráf-papagájok.
- A bőrük a szutykuláéhoz hasonlóan szutykos és olyan az állaga, mint a mocsárnak.
- Képesek hangokat utánozni, és a többi lénytől tanult hangok keverésével kommunikálnak egymás közt.
- Nagyon mulatságos őket hallgatni.
- Méretük: 3,5 méter magasak.